

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 157

מסכת בבא בתרא ס"ז-ע"ג

בס"ד, ט"ו סיון תשס"ב

השבוע בגליון

- מוכר חנות שביקש לקחת עמו את קירות החנות
- אלו חפצים נמכרים עם הבית?
- מוכר דירה, חייב להשאיר את המזגנים שקבועים בה?
- התעשרות שהתגלתה לאחר הפטירה
- לא לכל אדם יש מזל כשל יוסף מוקיר שבת
- דף סט"א מלבנות של חלונות
- מוכר דירה ששייר לעצמו זכות
- לפרוס את מרכולתו על הגזוטה
- "מוכר בעין יפה" - תמיד?
- למכירה, מכונית במצב בינוני
- "טוב" פירושו משובח, או לא רע?
- מותר לקרוא לתינוק "אליעזר", כשם עבדו של אברהם?
- המבי"ט-אין לכנות תינוק בשם שניתן לפני אברהם אבינו
- בנו של מומר, כיצד יוזמן לעלות לתורה
- הדג הגדול והאומה שכמעט תכניע את עם ישראל

דבר העורך

רב החובל

רב החובל העביר יד שזופה על הגה האוניה שהבריק משימוש. מכל עבר נראה הים הגדול רגוע ושלו, כמו מעולם לא ביקשו גליו לבלוו בקרבם את האוניות שפילסו את דרכם במים אדירים. מפרשי האוניה היו מתוחים לכל אורכם. רוח הים הכהה בהם והמריצה את האוניה אל מחוץ הפצה. הנוסעים סיימו להריק אל קרבם כוס משקה חריף לסיום ארוחת הבוקר הנפלאה שהוגשה להם. דולפינים זריזים קיפצו סביבות האוניה והפסטורליה המדהימה ריתקה את הנוסעים למקומם. בערב, בצעירותו, היה רב החובל מסמן ביומנו בהתלהבות כל הפלגה ומתאר את קורותיה בפרוטרוט. עם השנים הפסיק לרשום את נסיעותיו ביומנו. "כל שערך לבנה בראשי, היא סימן להפלגה נוספת. אין לי סיבה לרשום", היה אומר לחביריו. השנים הרבות שבינה בין יבשת ליבשת נתנו בו את אותותיהן. לפעמים נדמה היה, כי עוד רגע קט יכוסה מצחו בירקרות, מן הסוג שמכסה את דפנות האוניה. הוא ואונייתו הפכו מקשה אחת, ואיש לא יכול היה להפריד ביניהם. גם נישואיו לפני שנים מעטות בלבד, לא תלשוהו מן הים. אחת לחצי שנה הוקד את ביתו ואת בנו הקטן, שוהה עמהם קמעא, ושב אל מקומו הטבעי, אל הים הפתוח. ויהי היום, וגעגעו של רב החובל לבני משפחתו עלו על גדותיהם, והובילו אותו היישר לעבר ביתו שבצרפת. כרכרה מהירה, שבעליה תוגמל כראוי, הבהילה אותו אל ביתו, ותוך זמן קצר ישב מידוענו שבע ההפלגות בחיק משפחתו ליד האח הבורר. מספר שבועות שהה מידוענו בביתו, וימים אחדים טרם חזרתו למלאכתו האהובה הודיע רב החובל לרעייתו, כי הפעם הוא נוטל עמו גם את בנם היחיד. "עליו ללמוד את המקצוע. אני כבר מודק, ואיני יודע עד מתי אוכל להמשיך ולהפליג בים. זה הזמן להכניס את בני ברזי אומנות קשה זו", פסק. היא, קשורה בכל נימיו נפשה לבנה הקטן והיחיד, מיאנה לשמוע על כך. לא יעלה ולא יבוא. נכון, הוא צריך ללמוד מקצוע, אבל רק מול עיניה. רק אם אינו נוטש אותה ולו לרגע קט. רב החובל, שחושל להתמודד עם סערות אדירות ומשבריים אך לא עם רחמי אם על בנה, נכנע. "אני אלמד אותו מול עיניך כיצד להיות רב חובל". להיות רב חובל? מספר ימים עמל רב החובל במרתף הבית על מלאכה מסויימת, אותה סרב להראות לבני המשך בעמוד הבא

מוכר חנות שביקש לקחת עמו את קירות החנות

הסוגיות הנלמדות בשבוע זה עוסקות, בין היתר, בהבהרה אלו חפצים נכללים במכירת בית ואלו לא. טרם נמצה בקצרה את הכללים הבסיסיים לכך, נעיין בשאלה מעניינת שהועלתה על שולחנו של הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל. יהודי אמריקאי שהזדקן, מכר את חנותו וביקש לפרוש לגימלאות. הקונה הצעיר, שהיה נרגש כולו, ליווה בחמימות את המוכר, שאסף את חפציו מן החנות בה שהה מרבית שנותיו, ולתדהמתו נוכח הקונה לגלות, כי המוכר מורה למובילי חפציו לפרק את המחיצה שעמדה באמצע החנות, ולהובילה למחסן שבביתו. לתומו טען המוכר, כי מחיצה זו אינה משמשת כלל לצורך החנות, והוא התקינה לפני שנים רבות אך ורק כדי להקטין את שטח החנות ובכך להמנע מתשלומי ארנונה גבוהים. לעומתו טען הקונה, כי למעשה, המחיצה היא חלק מן החנות וודאי שנכללה במכירתה. בתשובתו, בעל ה"אגרות משה" (ח"י"מ סי' י"א) מצדיק את טענת המוכר. שכן, ב"שולחן ערוך" (ח"י"מ סי' ר"י"ד סי' י"א), בהתאם לסוגייתנו נפסק, כי המוכר את הבית לא מכר את "מלבנות החלונות", היינו את המסגרות שהונחו סביב החלונות, מפני שתפקידן הוא לנוי בלבד, ואין חלק ממכלול החפצים הנותנים לבית את שמו. מכאן, שגם מחיצה שאינה משמשת את בעל החנות, והוצבה מאילוצים חיצוניים בלבד, לא נכללה במכירת החנות.

אלו חפצים נמכרים עם הבית? מדברי הראשונים על פי סוגייתנו עולה, כי כל דבר שאינו מחובר לדירה אינו נמכר עמה, והמחובר לדירה נדרש לצורך המגורים בה, כגון, דלתות, חלונות נמכר עמה.

המפתח של ימינו לעומת המפתחות העתיקים: החפץ היחיד אשר דינו שונה מדינו מתקופת המשנה, הוא המפתח. במשנתנו מבואר כי המפתח אינו נמכר עם הבית עצמו, מאחר שבימים עברו, לאחר שיפוץ קל, התאים המפתח לכל מנעול אחר, ולכן לא ניתן היה לקבוע כי הוא נמכר יחד עם המנעול הקבוע בדלת. לעומת זאת, בימינו, כאשר כל מפתח מתאים למנעול מסויים בלבד, נכלל הוא במכירת הדירה. הגאון רבי יעקב בלוי שליט"א ("פתחי חושן" ח"י"פ י"ד ס"ק ס"ד) אף מוסיף ומטעים, כי מאחר שבימינו מקפיד הקונה שלא ישאר עותק של המפתח בידי אדם כל שהוא, ברור מאלינו, כי אין המוכר רשאי להותיר בידיו את המפתח.

המוכר דירה חייב להשאיר גופי תאורה אך לא נברשות: בימינו, חייב המוכר להשאיר לקונה גופי תאורה תקינים, שהרי הם חלק בלתי נפרד מן הבית. אמנם, רשאי המוכר לפרק נברשות מפוארות שהיו תלויות בדירה בעת המכירה, ולתלות במקומם גופי תאורה זולים, שהרי הנברשת נועדה לנוי ואין ניתן להכלילה עם חפצי הבית ההכרחיים. כמו כן, אדם שמכר בית שקבועה בו כספת, רשאי ליטול עמו את הכספת, שהרי אין היא נחשבת כחפץ חיוני למגורים בדירה.

מוכר דירה, חייב להשאיר את המזגנים שקבועים בה? כאשר ננסה לקבוע את דינם של המזגנים, נקלע לבעיה חמורה. שכן, לפני כשלושים שנה, היו הכל פוסקים שהמזגן אינו נחשב כחלק מן הבית. מאחר שבאותה תקופה המזגן נחשב לחפץ מותרות יקר ערך, שעשירים בלבד רכשוהו לעצמם. לעומת זאת, בעוד כשלושים שנה, כנראה שהכל יפסקו, כי המזגן הוא חפץ חיוני, שבלעדיו חיי הדרים בבית אינם חיים. אנו, בתקופת הביניים, נקלענו למצב מעניין המעורר ספק ולמעשה, יש לשאול רב שיענה בהתאם לנתונים הקיימים בכל מקום.

לעילוי נשמת הקדוש הבחור אברהם

חיים מוצן הי"ד

נפל י"ט סיון מלחמת שלום הגליל

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י משפחות מוצן ישראל - קנדה

לעילוי נשמת הר"ר חיים פרטר ז"ל

ב"ר מאיר ז"ל נלב"ע י"ג סיון תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י זוגתו מרת נעמי פרטר שתחי'

ובני המשפחה שיחיו

המשך מעמוד קודם

סיוור משותף של המוכר והקונה בנכס הנמכר: לסיום, מן הראוי להביא את דבריו של הגר"י בלוי שליט"א (שם), כי בתבונה ינהגו המוכר והקונה בעת מכירת הבית, אם יסיירו בבית ויקבעו באופן מדויק אלו חפצים נכללים במכירתו ואף יעלו את הדברים על הכתב. שכן, למרות שבהלכות אלו הולכים אחר מנהג המדינה (רמב"ם הל' מכירה פ' כ"ו), ופסקי ההלכה נועדו לפתור בעיות במקומות אשר אין בהם מנהג ברור, מכל מקום, תמיד ימצא חפץ כל שהוא שעליו לא תהא הסכמה ביניהם.

דף ע"ב שטר כ"ס היוצא על היתומים דהיינו גולה אמרי נשבע וגובה כולו

התעשרות שהתגלתה לאחר הפטירה

מאחר שיתומים אינם מצויים בעסקי אביהם, ייפתה התורה את כח בית הדין לייצגם בפני התובעים אותם ולטעון עבורם טענות, שיחייבו את התובע להישבע או להמציא ראיות מוצקות לתביעתו.

מחלוקת גדולה קיימת בין הראשונים, וכמעט שאין מי מן הראשונים שלא חיווה את דעתו בדבר סוגי הטענות שבית הדין רשאי לטעון עבור היתומים. לדעת הרמב"ן (ע"י שו"ת מהרי"ט סי' ק"יב, ש"ך ח"מ בסי' ס"ט ס"ק כ"ו ובסי' רצ"ז), וראשונים נוספים, בית הדין רשאי לטעון עבורם כל סוג של טענה שבכחה לדחות את התובע. אולם, לדעת בעלי התוספות בסוגייתנו (נ"ע ד"ה "ולמא לא"ה) וראשונים אחרים, בית הדין רשאי לטעון טענות סבירות, אך אין הוא רשאי להטח בפני התובע טענות בלתי מסתברות. וכגון, אדם שמחזיק בידיו שטר המוכיח, כי הפקיד מעות ביד אבי היתומים, אין בית הדין רשאי לטעון לעומתו שמא נאנסו המעות בידי המת ושוב אין יתומיו חייבים להשיבם. שכן, אונס מסוג זה אינו שכיח, שהרי לו היו גנבים שודדים את הכסף, היו הדים לדבר והיתה השמועה מתפרסמת. [שתי דעות אלו הובאו ב"שולחן ערוך" ח"מ סי' ק"ח סעי' ד'. ועיי"ש בש"ך ס"ק ח' שהכריע כדעת הרמב"ן]. אולם, הכל מסכימים, כי בית הדין אינו רשאי לטעון עבורם טענה שאינה סבירה כלל, שהרי גם אם אבי היתומים היה טוען אותה בבית דין, לא היו מקבלים את דבריו.

איזו טענה נחשבת כשכיחה ומציאותית: בתוך כך, הפוסקים גם נדרשו לקבוע במקרים שונים שהובאו להכרעתם, אלו טענות ניתן להגדירן כבלתי שכיחות, ואלו מהן נחשבות כטענות המתקבלות על הדעת.

גביית המיסים בקהילות אשכנז: כך אנו מוצאים בפוסקים דיון אודות קהילות אשכנז, אשר פרנסיהן נהגו לחייב להעריך מידי פעם בפעם את הונם האישי של בני הקהילה ולחייבם במיסים בהתאם למצבם הכלכלי. בני הקהילות נדרשו להעריך בעצמם את רכושם, כולל שטרי חוב, משכונות, מזומנים, כסף, זהב, יין ותבואה, ולפי שומתם חייבם במיסים (מנהגים דק"ק ורמזיא סרע"ט ח"ב עמ' קל"ד). כך גם נהגו בקהילות ניקלשבורג שבגרמניה, אשר בקרבה התפתח נידון הלכתי מעניין כתוצאה מגביית מיסים זו.

הונו האדיר של ר' יעקב פיסק: לפני כשלוש מאות וחמישים שנה התגורר יהודי אמיד בשם ר' יעקב פיסק בעיר ניקלשבורג. כשאר אחיו בני הקהילה, היה ר' יעקב מעריך את הונו מעת לעת, ומשלם את מיסיו בהתאם לשומה. ביום מן הימים ר' יעקב השתלק לבית עולמו, ויורשיו הופתעו לגלות, כי ערך הירושה שנפל בחלקם גבוה פי שלשה מן השווי שהצהיר עליו הנפטר בשומתו האחרונה! השמועה על שוויה האמיתי של הירושה הגיעה אל גבאי הקהילה, אשר מיהרו לתבוע מן היורשים את תשלומי המיסים שטרם שולמו בגין השנים האחרונות בהן, כך הסתבר עתה, היה ר' יעקב עשיר מכפי שהצהיר. אולם, היו שביקשו לטעון עבור היורשים, כי יתכן שר' יעקב, התעשר בסמוך לפטירתו, לאחר גביית המיסים האחרונה, ולפיכך אין לדרוש מאומה מן היתומים תשלומי מיסים בגין השנים שקדמו לתשלום האחרון (שו"ת "צמח צדק הקדמון" סי' כ"ד).

לא לכל אדם יש מזל כשל יוסף מוקיר שבת: אולם, בעל "חוות יאיר" (שו"ת סי' נ"ז, נ"ח) אשר דן בשאלה דומה, קבע נחרצות, כי טענת התעשרות פתאומית נחשבת כטענה בלתי שכיחה ובלתי מציאותית, ואין לנו להוציא את הנפטר מטבעו של העולם, בו בני אדם אוספים פרוטה לפרטה בעמל רב. כדי להדגיש את דבריו הוא כתב בתמיהה, וכי עלינו להניח "דחצה דג כיוסף מוקיר שבי, או דאעשר ממילי דחוץ לסדר העולם?" לפיכך, אין בית הדין רשאי לטעון עבור היורשים, כי המת התעשר באופן פתאומי שאינו מדרך העולם, ועליהם לשלם את החוב הנדרש.

דף ע"א מוכר בעין יפה מוכר

האם תמיד מוכר בעין יפה הוא מוכר?

במשנתנו מובאת דעת רבי עקיבא שהמוכר לרעהו בור מים הנמצא בתוך שדהו, מכר לו גם את הדרך המובילה אל הבור, למרות שלא פורש הדבר, מאחר ש"מוכר בעין יפה מוכר", כלומר, ברווח ולא בצמצום. כך גם נפסק להלכה (רמב"ם הל' מכירה פ' כ"ה הל' ג', טושו"ע ח"מ סי' רי"ד סעי' ב').

תביעה מקבלן להעניק לרוכש השטח את הדרך הטובה ביותר: מעשה באדם שקנה מקבלן מפעל עם חצר אחורית. אמנם, על הקבלן לספק לקונה דרך גישה לחצר האחורית, המשמשת להעמסת סחורות ולפריקתן. אלא, שהקבלן רצה להעמיד לקונה אפשרות להגיע אל החצר מצידו הדרומי של המפעל, בעוד שהדרך המשך בעמוד הבא

ביתו. "רק כשאסיים, תראוי", היה משיב להפצרותיהם. כאשר סיים את מלאכתו החשאית, הוא עלה מן המרתף ואוחז בידיו החסונות דגם של אונייה קטנטנת, זהה להפליא לאונייתו שחנתה זה מספר שבועות במל. מאומה לא חסר לאונייתו. "כאן", הצביע רב החובל, "נמצא החדר שלי, שבו אתה תגור בבוא היום. מאחוריך נמצא חדר המלחים. למטה", הורה רב החובל באצבעו ופתח דלת קטנה, "ממוקם מחסן גזירי העץ שמיועדים למלאות את מקומם של התרנים שעלולים להשבר בעת סערה קשה". כך, במשך שעה ארוכה לימד האב את בנו הקשוב את כל רזי אונייתו וסודותיה, עד שהבן יכול היה לטוסט בה בדמיונו בעיניים עצומות.

עם תום השלב הראשון, השיקו האב והבן הנרגשים את האונייה הקטנה בצוותא לתוך גיגית עצומת מימדים, שהוצבה במרכז הבית. דמיונו של רב החובל לא ידע גבולות. קרקעית הגיגית כוסתה בחול רך, דגי זהב קטנים שטו בחדווה במים הצלולים, שנמהלו במעט דיו כחלחל וציורי נוף מדהימים כסו את צידה הפנימי של הגיגית. מושלם.

בידיים מיומנות נעץ רב החובל את עוגן האונייה בחול והורה לבנו לנשוף במלא עוצמת ריאותיו על מפרשיה המתוחים. דקה ארוכה ניסה הבן להטות את האונייה על צידה, פניו אדמו ממאמץ, אך מאומה לא הועיל. "זהו תפקידו של העוגן", ציין רב החובל בסיפוק. "הוא מעגן את האונייה למקומה בעת שהיא חונה במל. כעת, הבה נפליג".

הלילה ירד זה מכבר, ולאורם של עשיות נפט זעירות שנתלו לצדי האונייה, הפליגו האב ובנו במרחבי הגיגית. רוחות רבות עוצמה שנפלטו ממפוח ענק איימו לפרק את האונייה שנאבקה על חייה, ולולא מיומנותו המופלאה של רב החובל, היתה האונייה שוקעת זה מכבר במעמקי הגיגית.

האם פרשה זה מכבר למנוחת הילה. "הוא נשאר איתי", קבע רב החובל. "גם בלילה, אי אפשר ללכת לישון כאשר רוצים. לפעמים צריך להשאר ערים יומיים ואפילו שלשה, עד אשר תחלוף הסערה".

האונטה, שטולטלה רבות במהלך הלילה, נראתה שבר כלי. מפרשיה מושלכים היו על הסיפון, תריניה מנותצים, דומה היה כי מאומה לא נותר על מקומו. "אבל האונייה לא התהפכה!" קרא רב החובל בהתלהבות. "זהו תפקידך כרב חובל!"

עוד ימים מספר המשך האב המסור לאמן את בנו ולהכניסו בריז המקצוע, עד אשר לשמחתם הרבה של הוריו, הצליח בנם המוכשר לשמור על יציבותה של האונייה במשך שש עשרה טענות רצופות של סערות ונחשולים שהערים האב.

כעת הוא כבר רב חובל, שח האב בסיפוק לרעייתו, טפח נמרצות על שכמו של בנו וחזר אל הים רגוע ושליו. בנו למד את המלאכה. **תיאור מרתק** זה כותב רבי יוסף חיים זצ"ל בספרו "רב פעלים" (ח"ג סוד ישרים סי' א'), במענה "לתלמיד חכם אחד, תושב עיר אחרת ששאל ממני שאלות בלימוד הסוד". רבי יוסף חיים טרח להסביר לו, כי אנו, בדורות שלאחר תחילת התלמוד, דומים לבנו של רב החובל שלמד להשיג את אונייתו בתוך גיגית. אותו תלמיד חכם שפנה לרבי יוסף חיים עסק בחכמת הקבלה, ולעיתים הוא נתקל בעניינים שונים שלא נתפסו בראשו. רבי יוסף חיים אילפו לקח, כי אם ידע אל נכון את מקומו, לא יקשר בעיניו דבריהם, אלא יבין כי חכמתו היא זו המונבלת.

ימים הדברים ל"אגדות רבה בר בר חנה" אותן אנו לומדים בשבוע זה. תלמיד חכם מופלג, שעוסק זה שנים רבות באמירת הדף היומי לפני ציבור מכוויד, נוהג להקדים מעשה זה לסוגיות אלו, תוך שהוא מציין, כי אמנם האגדות אודות דג בגודל מפלצתי, או על ציפור מזוזה מאד, נראות לנו כתמוהות, אך עלינו להשכיל ולהבין, כי דברי חז"ל אלו נאמרו בדרגתם שלחם ובחכמתם הכבירה, החסרה לנו.

עם הרוגשה נעלה זו, שאנו זוכים להגות בתורתם של קדושי עליון, נמשיך ונלמד בע"ה את סוגיות התלמוד, מתוך השתוקקות, שבמהרה יבואו הימים אשר בהם נוכל להשיג את עומקם של דברי חז"ל, כמאמר הנביא ישעיהו (נ"א ט) "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

בברכת התורה העורך

פנינים

המשך מעמוד קודם

הקצרה אליו היתה מצידו הצפוני. הנידון במקרה זה הוא, עד כמה יפה עינו של המוכר. הגאון רבי יצחק אלחנן צ"ל ("נחל יצחק" סי' ס"א אות ד' ענף א') דן בסוגיה מעין זו, והוכיח מדברי הירושלמי, שחז"ל אמדו בדעתו של המוכר, שכוונתו היא להעניק לקונה את הדרך הראויה ביותר להגעתו אל הנכס שנרכש על ידו.

מוכר דירה ששייר לעצמו זכות לפרוס את מרכולתו על הגזוזטרה: האם עלינו לקבוע בכל מקרה, כי אין גבולות לנדיבות לבו של המוכר? לא ולא קובע המהרש"ם (שו"ת ח"ג סי' שט"ז) שנדרש לזיכוח שהתעורר דורות רבים לאחר מכירת בית. מעשה בראובן שמכר את ביתו לשמעון. אך בהסכם המכירה כתב ראובן, כי הוא משייר לעצמו זכות לפרוס את מרכולתו על גזוזטרת הבית שנטתה אל הרחוב. השניים חלפו עברו להם, ראובן ושמעון עברו לעולם שכולו טוב, ויורשיהם המשיכו במנהג הוריהם, עד שביום מן הימים טען אחד מצאצאי שמעון, כי ודאי ראובן מכר את הבית "בעין יפה", ולפיכך, לא שייר לעצמו זכות לפרוס על גזוזטרת הבית אלא מוצרי סידקית ופריטים זעירים בלבד, אך לא מוצרים גדולים וחפצים בעלי נפח רב. בהתאם לכך, תבע יורשו של הקונה, כי הרוכלים, צאצאי המוכר, לא ישתמשו בגזוזטרה כי אם למסחר זעיר בלבד.

"מוכר בעין יפה" - בתנאי שאין זה פוגע בזכויותיו: אולם, המהרש"ם הבהיר נחרצות ליורשי הקונה, כי "מוכר בעין יפה הוא מוכר", כל עוד נדיבות ליבו אינה פוגעת בנכס או בזכות שאותה ביקש לשייר לעצמו. ראה לכך הביא המהרש"ם מסוגיותנו בה מבואר, שהמוכר שדה לחבירו ושייר לעצמו את האילנות, **השתיירה לו גם הקרקע שעליה גדלים האילנות.** זאת, מאחר שבעל האילנות חושש, שמא ברבות השנים יאסור עליו הקונה, בעל הקרקע, את השימוש בקרקע לצורך גידול האילנות, ונמצא המוכר מפסיד כתוצאה מנדיבות לבו. לכן, גם במקרה דנן, עלינו להניח, כי הרוכל הקשיש, שזה מכבר הלך לעולמו, שייר לעצמו את הזכות המירבית בגזוזטרת הבית כדי שפרנסתו לא תיפגע בשום פנים ואופן.

דף ס"ב/א אי דיקלא טבא הוא

למכירה, מכונית במצב בינוני

סוגיותנו עוסקת בפירוט הפרטים הנכללים בחוזי מכירה שונים. בתוך כך מבארת סוגיותנו, כי המוכר שדה לחבירו וציין כי אינו מוכר דקל מסויים, ואותו הדקל הוא מן הגרועים שבדקלי השדה, אנו למדים מכך כי כוונתו היתה לשייר לעצמו את כל הדקלים. שהרי אם שייר לעצמו דקל גרוע זה, ודאי לא התכוון לזנוח את רעיו הטובים ממנו. לעומת זאת, אם המוכר ציין את אחד הדקלים המשובחים שבדקלי השדה, אנו מניחים כי אותו בלבד ביקש לשייר לעצמו, אך שאר הדקלים נמכרו עם השדה לקונה.

"טוב" פירושו משובח, או לא רע? והנה, למרבה הפלא, הרשב"ם בבואו לפרש את גמרתנו מבאר, כי אין צורך שהדקל ה"טוב" עליו הצביע המוכר, יהיה הדקל המשובח ביותר בשדה, ודי בכך שהוא מן הבינוניים ויש גרועים ממנו, כדי שנסיק כי אין בדעת המוכר לשייר את כל דקלי השדה כי אם דקל "טוב" זה בלבד. מדברי הרשב"ם הסיק בעל "צמח צדק" (סי' י"א), כי "טוב" אין פירושו הטוב ביותר, כי אם טוב מאחרים, אף שיש טובים ממנו.

אכזבתו של מוכר הבגדים: להגדרה זו נזקק ה"צמח צדק" כאשר מוכר בגדים חתם חוזה עם יבואן ובו התחייב היבואן לספק "בגדים טובים" למוכר מעיר מסויימת. כאשר פתח המוכר את ארגזי המשלוח שנערמו בחנותו, חשכו עיניו. ערמות ערמות של בגדים מן הסוג הממוצע הציפו את חנותו והמוכר שתקופה כה ארוכה ציפה ל"בגדים טובים" שירצו אל חנותו את כל בני העיר ביקש לבטל את המקח מתוך טענה כי אין אלו "בגדים טובים" שכן, יש טובים מהם בהרבה.

אולם, ה"צמח צדק" הכריע על פי דברי הרשב"ם בסוגיותנו כי יש לפרש את החוזה בו נכתב "בגדים טובים", שהיבואן לא יקנה בגדים גרועים עבור המוכר, כי אם בגדים באיכות בינונית, אך אין בכך התחייבות לרכישת הבגדים הטובים ביותר. אמנם, יש לציין, כי המהרש"ם (שו"ת ח"ב סי' קצ"ז) מפלפל בדבריו וחוכך בדעתו אם באמת "טוב" פירושו מובחר ומשובח ולא רק שלילת הגרוע.

מכירת מכונית משומשת: נידון זה מעשי ביותר כאשר אדם מבקש למכור את מכוניתו המשומשת, האם הוא רשאי לתלות שלט הקובע: "למכירה, מכונית יעילה וטובה", למרות שמצבה יכול היה להיות טוב יותר? ובכן, לדעת בעל "צמח צדק" אין כל מניעה לכתוב כן, כאשר המכונית במצב בינוני סביר. אולם, אם נאמר כי "טוב" פירושו מובחר, יש לכתוב "למכירה, מכונית במצב בינוני..."

דף סח/א שמעון בן אבטולמוס

קריאת שם של אדם רשע

גמרתנו מביאה את פירושו של "שמעון בן אבטולמוס" בנוגע לנידון מסויים במשנתנו. הרשב"ם בד"ה "שמעון בן אבטולמוס" מעיר על כך: "כן פירש רבינו חננאל". לכאורה, דבריו נראים סתומים. מה פירש רבינו חננאל? אלא, שבעל ה"תורת חיים" (בסוגיותנו), מבאר, כי ככל הנראה, לפני הרשב"ם גם היתה מונחת המשך בעמוד הבא

דף עג/ב וחר תבור כמה הוי
שמינית שבשמינית גאווה מניין?

בסוגיותנו נאמר, שגובהו של הר תבור הוא ד' פרסאות. בכל פרסה יש ארבעה מיל ובמיל אחד יש אלפיים אמה. נמצא, שגובהו של הר תבור הוא שלושים ושניים אלף אמה.

כתוב במדרש (בראשית רבה (וילנא) פרשה צ"ט ד"ה א' (תהלים סח), שכאשר ביקש הקב"ה ליתן תורה לישראל, תבע הר תבור את הבכורה בגין גובהו, אולם, הקב"ה הניח את כל ההרים והגבעות ובחר בהר סיני הנמוך, כדי ללמד את מידת הענוה (סוטה ה/א), ככתוב (ישעיהו נז/טו) "ואת דכא". והנה מבואר במדרש (רבה, פרשת בא), שגובהו של הר סיני הוא חמש מאות אמה. חישוב קל ילמד, כי גובהו של הר סיני הוא שמינית שבשמינית מגובהו של הר תבור, שהרי חמש מאות אמה הם אחת חלקי שישים וארבע-שמינית שבשמינית-משלושים ושניים אלף אמה.

זהו, איפוא, אומר הרבי רבי העשיל מקראקא צ"ל, המקור לכך שתלמיד חכם צריך שיהא בו אחד משמונה שבשמינית של גאווה... ("חכונת התורה").

דף עג/א האי גלא דמטבע

"מקל" ראשי תיבות של...

בסוגיותנו אומר רבה, שיוירדי הים סיפרו לו, כי גל ים המאיים להטביע ספינה נראה מרחוק כאשר לבת אש לבנה הולכת לפניו. וכאשר נגלה להם גל מעין זה הם מכים בו באלה עליה חקוקות מילים מסויימות הכוללות את שמו של הקב"ה, והגל המאיים נח מזעפר.

רבי נחמן מברסלב צ"ל (ליקוטי מוהר"ן ח"א) היה רואה במעשה זה משל להתמודדות האדם בחייו, וכך היה אומר: "גלא דמטבע לספינתא", היינו: היצר חפץ להטביע את ספינת ישראל ו"מתחזי כי צוציתא", הוא עוטה כמין קדושה וטהרה כדי לפתות את הלבבות. או אז, אין ליהודי עצה, כי אם להכותו במקל שעליו חקוק שם ה', הלא הוא התורה הקדושה, שהרי "קוב"ה ואורייתא חד הוא", כדברי תנא דבי ר' ישמעאל (סוכה ב"ב) "אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש".

ה"חכם סופר" צ"ל (בסוגיותנו), הטעים גמרא זו באופן מעניין וכתב, כי מעשה זה הוא משל על ים החיים הסוער על האדם, שאין לו כי אם להאחז באמונה בקב"ה, שיושיעו מכל מצוקותיו. זהו ה"מקל" אשר בו הכו הספנים, שהרי "מקל" ראשי תיבות מעולם קונוי לך.

דף עג/ב ההיא אקרוקא

הצפרדע, התנין והעורב

רבה בר בר חנה מספר בסוגיותנו על צפרדע ענקית שחזו עיניו, והיא בגודל של עיר בת שישים בתים! לאחר מכן הופיע תנין גדול ובלעה, וסופו של התנין שנבלע במעיה של עורב נקבה אדירת ממדים. כאשר כל המטען העצום בבטנה פרחה העורב והתיישבה לה על ענף של אילן כדרך העופות, ולמרבה הפלא החזיק האילן את המשא הכבד ולא קרס תחתיו.

הריטב"א בפירושו לאגדות אלו מבאר, כי משל זה מתייחס למלוכות בני ערב, אשר מעורבים ממספר אומות, [כידוע, עבר מוחמד ממדינה למדינה והכריח את יושביה להתאסלם], והם שולטים על עם ישראל. אולם, האילן הבא לסמל את נפלאות ה', מחזיק אותנו ומחיה אותנו. ומסיים הריטב"א: "וגדול כוחו של אילן נפלאות השי"ת, שיכולים ישראל לחיות עימם ולקיים תורתם ביניהם, ואלמלא שאנו רואים לא היינו מאמינים!!"

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסד הלכה

נקודות הפצה בחו"ל

אנגליה לונדון: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997
מנצ'סטר הר"ר שמואל קאהן 07976402928
מנצ'סטר הר"ר יעקב סנדורוביץ 0475-263759
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
ארה"ב ניו ג'רסי: משפ' פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880
מנטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160
שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030
ברצלונה: הרבית ניתן לקבל את הגליון
"מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית
מדי שבו-בדואר לפרטים בטל. 718-253-6218

ט"ו-כ"א סיון

כריכה וקיפול: "עיטופית" 03-5783845